

נר מנחם

הגות לפרשת השבוע

לע"נ ר' מנחם ב"ר יששכר ומרת רחל ב"ר מנשה שרעבי ז"ל

הרהורים על המצב ולפרשת ויקהל תש"פ | מאת הרב מנחם יעקבזון ראש הישיבה במושב

ונשגב ה' לבדו

בטרם נפנה מבט קטן מפרשת השבוע על האקטואליה, נכוון אליה את זרקורי האמונה. בצד המבט הפסימי וההסתכלות המשתתפת בצערם של רבים מאד שעתידם הכלכלי מונח על כף המאזנים, וכל אלו שנמצאים בקשיים כאלו ואחרים עקב המצב, עדיין אפשר לראות את החסד ואת ה'רוח והצלה יעמוד ליהודים' כאשר בארץ הקודש המצב בין הטובים בעולם.

בצד ההסתכלות המוסרית הנוקבת הדורשת מאדם תשובה והתחזקות, ולא רק בגלל מה שקורה כאן אלא שכל הקורה בעולם דורש מאיתנו התייחסות והבנה שיש כאן מסר אל העם שהוא מרכז הבריאה, ו'אין פורענות באה על העולם אלא בשביל ישראל'. מן הצד השני אי אפשר שלא לראות את הגילוי האלוקי של 'ונשגב ה' לבדו' איך כל העולם כולו חסר אונים ושומע את הקריאה שהדהדה באזני טיטוס 'יתוש קדמך' – בעוצמה גבוהה עוד יותר, כשירוס מיקרוסקופי מראה לכל העולם על יכולותיו המדעיות, על עוצמותיו הכלכליות, שהכל יכול לקרוס ברגע אחד של רצון בורא עולם...

הבה נעיין בנבואת ישעיהו על התהליכים הקודמים לגילוי של 'ונשגב ה' לבדו ביום ההוא'. ישעיהו פרק ב' י"א – כ"ב: **עֵינֵי גִבְהוֹת אָדָם שֹׁפֵל וְשַׁח רֹאֵם אֲנָשִׁים וְנִשְׁגָּב ה' לְבַדּוֹ בְּיוֹם הַהוּא: כִּי יוֹם לַה' צָבָאוֹת עַל כָּל־גֹּאֲהַ וְרָם וְעַל כָּל־נִשְׂאָ וְשֹׁפֵל: וְעַל כָּל־אֶרֶץ הַלְּבָנוֹן הַרְמִים וְהַנְּשָׂאִים וְעַל כָּל־אֲלוֹנֵי הַבְּשָׁן: וְעַל כָּל־הַהָרִים הַרְמִים וְעַל כָּל־הַגְּבָעוֹת הַנִּשְׂאוֹת: וְעַל כָּל־מִגְדַל גִּבֹּה וְעַל כָּל־חוֹמָה בְּצוּרָה: וְעַל כָּל־אֲגִיזוֹת תְּרָשִׁישׁ וְעַל כָּל־שִׁכְנוֹת הַחֲמָדָה: וְשַׁח גִּבְהוֹת הָאָדָם וְשֹׁפֵל רֹאֵם אֲנָשִׁים וְנִשְׁגָּב ה' לְבַדּוֹ בְּיוֹם הַהוּא: וְהָאֱלִילִים כָּלִיל יִחְלְףוּ: וְלֹאֹ בְּמַעְרֹת צְרִים וּבְמַחְלוֹת עֶפְרַיִם מִפְּנֵי פֶחַד ה' וּמִהַדָּר גְּאוֹנוֹ בְּקוֹמוֹ לַעֲרֹץ הָאֶרֶץ: בְּיוֹם הַהוּא יִשְׁלִיךְ הָאָדָם אֶת אֱלִילֵי כִסְפוֹ וְאֶת אֱלִילֵי זָהָבֹ אֲשֶׁר עָשׂוּ לוֹ לְהִשְׁתַּחֲוֹת לַחֹפֶר פְּרוֹת וְלַעֲטַלְפִים: לְבֹאֹ בְּנִקְרוֹת הַצְּרִים וּבְכַסְפֵי הַסְּלָעִים מִפְּנֵי פֶחַד ה' וּמִהַדָּר גְּאוֹנוֹ בְּקוֹמוֹ לַעֲרֹץ הָאֶרֶץ: חֲדָלוּ לָכֶם מִן־הָאָדָם אֲשֶׁר נִשְׁתָּה בְּאִפּוֹ כִּי־בָמָּה נִחְשָׁב הוּא: הַאִין אֲנִי חוֹזִים בַּהֲתַגְשַׁמּוֹת שֶׁל לַפְחוֹת חֶלֶק מֵהַגִּילוֹי הָאֱלֹקִי הַזֶּה!?**

מדור הפלגה עד המאה העשרים ואחת

בפרשת נח בסיפור דור הפלגה היבטים אקטואליים מרתקים. ההקדמה לאותה התארגנות, מצוינת בתורה בהדגשת האחדות בשפה וברעיון 'ויהי כל הארץ שפה אחת ודברים אחדים', 'שפה אחת' כפי שמפרשים חז"ל היא האחדות התקשורתית, כולם דברו עדיין - בלשון הקודש, אולם לא זו בלבד הם דברו 'דברים אחדים' אחדות ותמימות דעים. כאן אנו נזקקים לדברי חז"ל כדי להסביר מה היתה הבעייתיות שבדבר והם מגלים לנו כי 'באו בעצה אחת ואמרו...**ונעלה לרקיע ונעשה עמו מלחמה**', ואנו תמהים, וכי לדברי שטות הללו היה הקב"ה צריך להזדקק, ולא זו בלבד אלא שהכתוב אומר 'ועתה לא יבצר מהם כל אשר יזמו לעשות' אתמהה!

במסגרת מצומצמת זו לא נוכל להאריך (וראה 'אורות והארות בראשית' עמ' 12 ולהלן שם הובאו הדברים יותר בהרחבה). ראש ישיבת טלז רבי יוסף לייב בלוך זצ"ל (תר"צ - 1930) מגדולי ההוגים בדור שלפני השואה – מברר בספרו 'שעורי דעת', כי המגדל שימש כאן כסמל שיאחד סביב מטרה אחת את כל האנושות, יעמיד מטרה וסביבה ילכד את כל הכוחות להשיג את המירב לטובת כולם. לאמור, אין הכוונה שכולם יתגוררו במקום אחד אלא יעמידו לעצמם מרכז עולמי שירכז ויפקד, יארגן ויפעיל את מיטב הכוחות לגלות את כל אוצרות תבל ופלאי הבריאה לטובת האדם. לדעתו בדרך זו חשבו גם למצוא דרכים להשתמש בכוחות הגנוזים בבריאה כדי לקדם כל רעה שבפגעי הטבע, ולהגן על עצמם במסגרת ניצול מושלם של כוחות הבריאה הגשמיים והרוחניים – גם בניגוד לרצון הבורא. יתכן שאת התגליות המופלאות של המאה העשרים היו מגלים כבר אז אלמלי שובשו תכניותיהם והם נפוצו לתרבויות שונות ושפות שונות ללא תקשורת...

בטרמינולוגיה עכשווית נאמר, כי הם היו בעלי זכות יוצרים על הרעיון של 'העולם כפר גלובלי קטן', הוא אכן לא היה בשעתו כה גדול, אולם עוד בטרם התפזרות האוכלוסין הם גיבשו רעיון מאחד, כשהמגדל הגבוה ביותר הנשקף על פני כל תחום הישוב – מסמל את נקודת המרכז ואת הרעיון הבינלאומי. מה אם כן הבעיה? לדעת הפרשנים גילתה התורה בעומק רצונם את המגמה להתנתק מעל הבורא, להשתחרר מההשגחה ולעשות כל שליבם חפץ, כאמור לעיל הם ציפו לשלטון מוחלט בכוחות הבריאה גם בניגוד לרצון הבורא, לכן נענשו והקב"ה נזקק להפקיע את מזימתם.

מכפר גלובלי לאסון גלובלי

אחת מפסגות ההצלחה של העולם המודרני במאה העשרים ואחת היא הגלובליות הבלתי מוגבלת, שחיברה את היכולות בין קצוי תבל, סין במזרח עם החריצות וכח האדם הזול והבלתי מוגבל, יחד עם יצירתיות או לפחות עם חקיינות של המדע המתקדם של ארצות הברית והמערב, משאבי טבע ואנרגיה מכל הסוגים זורמים מקצה עולם לקצהו, כאשר על אף מתיחויות פה ושם כבר אין את המלחמה הקרה שחצתה בין המעצמות. ואז על סף הכח הבלתי מוגבל של העולם המשיג כמעט את המטרה של דור הפלגה – יכולת אין סופית בשילוב ידים ומוחות כדי להיטב את החיים החומרניים, מגיע העולם לסף שיתוק ולמגפה עולמית דוקא מתוך הגלובליות, דוקא מתוך הגבולות הפתוחים והחיבור הבלתי מוגבל... כשגאוות האדם מגיעה לשיא אומר בורא עולם 'עֵינֵי גְבֵהוֹת אָדָם שֶׁפֶל וְשֵׁחַ רוּם אֲנָשִׁים וְנִשְׁגָב ה' לְבַדּוֹ בַּיּוֹם הַהוּא: כִּי יוֹם לֵה' צְבָאוֹת עַל כָּל־גְּאֻה וְגַם יַעַל כָּל־נִשְׂאָ וְשֶׁפֶל... יַעַל כָּל־מִגְדָּל גְּבֹהַּ יַעַל כָּל־חֹמֶה בְּצוּרָה: יַעַל כָּל־אֲנִיּוֹת תַּרְשִׁישׁ יַעַל כָּל־שִׁכְנוֹת הַחֲמָדָה: וְשֵׁחַ גְּבֵהוֹת הָאָדָם וְשֶׁפֶל רוּם אֲנָשִׁים וְנִשְׁגָב יִקְנֶק לְבַדּוֹ בַּיּוֹם הַהוּא...

וגם, כשהזבל העולמי זורם בגבולות הפתוחים והתרבות הקלוקלת עוברת בערוצים בליווינים ובעננים, אומר בורא עולם די! די! אני אקבע לכם גבולות בני אדם טפשים שלי...

ובכן, האחדות טובה או רעה? התשובה בפרשת השבוע!

בדור הפלגה אומר בורא עולם 'הן עם אחד ושפה אחת לכולם ועתה לא יבצר מהם כל אשר יזמו לעשות' והוא מבטל את התקשורת והאחדות העולמית 'הבה נרדה ונבלה שם שפתם'... אולם בדרך כלל בורא עולם רוצה אחדות בין הנבראים, הוא מלך השלום ששמו שלום... אין דבר אהוב לו כמו השלום! ובכן, בפרשתנו נאמר 'ויקהל משה את כל עדת בני ישראל ויאמר אלהם...', משה מכנס את כולם ללא יוצא מן הכלל הוא יוצר כאן אחדות 'קהל' ו'עדה' כדי להעמיד את שני היסודות העיקריים שיש להם מכנה משותף: שבת ומשכן! השראת השכינה על ידי זמן מיוחד ועל ידי מקום מיוחד, לשם כך דרושה אחדות והאחדות המכוונת לכיוון הזה היא תכלית רצון ה' בעולם! כפי שכבר הזכרנו בשבוע שעבר בענין הקטורת, ההתקשרות ההדדית – זו התרופה והשמירה המעולה ביותר נגד המגפה – עם אחד המכוון את עצמו אל ה' אחד ועליו יקויים שומר גוי אחד שמור שארית עם אחד האומרים שמע ישראל ה' אחד!

עַתָּה וּפְעוּלָתוֹת טוֹבוֹת

לתגובות: פקס 039601961 nhrh999@gmail.com

ישיבת מאור יצחק מושב חמד